

Končna uresničitev projektne ideje bo odvisna od našega skupnega truda po izteku projekta.

Zelo pomembno je, da se aktivnosti ob Šmarskem potoku nadaljujejo. Želimo, da se aktivnosti, ki jih izvajamo med projektom, širijo tudi kasneje, znanja, veščine in prakse pa nadgrajujejo.

Ideja projektih partnerjev je ustanovitev društva s skrbjo za »glavate vrbe«, ki bo v prihodnosti lahko bdelo nad njihovim pravilnim obrezovanjem ter navduševalo lastnike k dejavnostim, ki jih ohranjajo.

Glavate vrbe nudijo senco, zavetje, so zavesa pred vetrom in predstavljajo stabilnost brežin vodotoka, pestrost življenja v vodotoku in ob njem. To so le nekatere dobrine, za katere pa se moramo potruditi. Z izmenjavo izkušenj in praks med lastniki, medsebojno pomočjo in spodbujanjem lahko trajno ohranimo te dobrine.

Naravno ohranjen vodotok z bujno obrežno vegetacijo je danes izjemnega pomena. Pogled na zeleno kuliso obvodne vegetacije v pokrajini je prijetnejši od gole ravnice, vemo pa, da takšen pogled pomeni, da je narava v ravnovesju. Tudi to sporočilo so nam predniki vsadili v dedni zapis in srce.

Izdal: Zavod RS za varstvo narave
Besedilo: Mojca Tomažič, Gregor Kalan, Romana Muškatevc
Pregled: Mateja Kocjan
Fotografije: Gregor Kalan, Jurij Dobnik
Risba: Samo Jenčič
Naklada: 500 izvodov
Datum: oktober 2012

Zgibanka je dostopna na spletni strani www.zrsvn.si

ZAVOD REPUBLIKE SLOVENIJE
ZA VARSTVO NARAVE

Glavate vrbe

»Spodbujanje tradicije obrezovanja glavatih vrb in upravljanje s habitatom puščavnika (*Osmoderma eremita*)«

V deželi pod Alpami teče potok, ki leno vijuga med travniki in njivami, obdan z vrbami in jelšami. Poleti razveseljuje prebivalce in obiskovalce s senco in hladom. Zdaj nam pripoveduje svojo zgodbo:

»Spet dežuje, danes malo močneje. Dež blagodejno vpliva name, godi tudi rastlinam in živalim. Iz mirnega potočka se spreminjam v velik potok in začnem hiteti po dolini. S sabo nosim veliko vode, sem močan, hitro naraščam in udarjam v bregove. Le še malo, pa se bom začel razlivali po travnikih in njivah. Je pa Tonček, ki ima njivo in kozolec blizu, lepo poskrbel za mojo rano, ki se je odprla ob zadnjem deževju. Naredil je več manjših popletov, zato ne odnašam več zemlje. Ko je imel čas, je naučil tudi Mihca, svojega sina, in tako se znanje prenaša iz roda v rod. Tudi Mihec in sestra Tinkara večkrat prihitita k meni, me opazujeta, sedita na bregu in se pogovarjata. Zadnjič sta pobrala plastične vrečke in opazila akumulator, ki se je ujel med koreninami. Povedala sta očetu in sosedom, ki so mi že naslednji dan priskočili na pomoč. Tudi vrbe, ki so jih z očetom podtaknili, so po zadnjem deževju ozelenele. Sedaj že imajo mlade poganjke, na katerih drobne ptice še posebej rade sedajo in se pozibavajo.

Sosedov Ivan svojega travnika letos ni tako močno pognojil in tudi kravam na pašniku je, v senco krošenj, nastavil napajalnik. Kako blagodejno. Nič več me ne tepta in grizlja. Letos je prav posebno leto in če bo tako tudi naprej, se prav nič ne bojim, ne zase, ne za druge. Moja želja je, da bi me imeli vsi tako radi kot Tonček, Mihec in Tinkara ter me večkrat obiskali.«

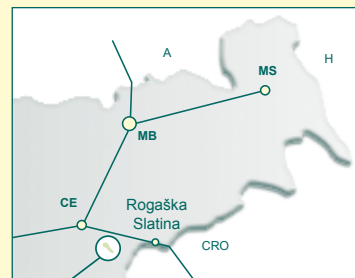
ŠMARSKI POTOK s pritoki se vije po vzhodnem delu države, v Voglajnsko Sotelskem območju. Meandri, zavoji, peščeno in mehko dno, tolmoni, naravne brežine, bela vrba, črna jelša, bogat zeliščni sloj predstavljajo dom številnim rastlinskim in živalskim vrstam, med drugim pomembnim tudi širše, za celoten prostor Evropske unije. Njegova naravovarstvena vrednost je velika. Tako je od leta 2004 Šmarski potok naravna vrednota hidrološke in ekosistemske zvrsti. Še posebno vrednost mu daje v vrbah živeči hrošč puščavnik *Osmoderma eremita*.

Projektno območje zajema njegov najbolj ohranjen pet kilometrski odsek. Nosilec projekta je Zavod RS za varstvo narave s projektoma partnerjema Občino Šmarje pri Jelšah in Razvojno agencijo Sotla.

NAMEN PROJEKTA je s pomočjo delavnic z lastniki in različnimi strokovnjaki spodbuditi tradicijo obrezovanja vrb »na glavo«, navdušiti ostale prebivalce, predvsem mlajše generacije, k nadaljevanju aktivnosti. Prav tako želimo znanje razširiti izven projektne območja, kot tudi predstaviti pomen ohranjanja in vzdrževanja obvodne vegetacije za ohranjanje kmetijskih površin, biotske pestrosti in ekosistemskih storitev.

AKTIVNOSTI MED PROJEKTOM

- 🌿 popis vrb in hrošča puščavnika,
- 🌿 delavnice z vodarji, kmetijci, lastniki, OŠ
- 🌿 vzpostavitev učne poti,
- 🌿 izdaja zloženke, plakatov, koledarjev, foto natečaj,
- 🌿 predstavitve projekta in širjenje projektne ideje na širšem območju,
- 🌿 povezovanje strokovnjakov, lastnikov, društev, zainteresirane javnosti,
- 🌿 delavnice o uporabnosti vrb in izdelkov,
- 🌿 promocija zavarovanja brežine Šmarskega potoka z vrbovim popletom,
- 🌿 priprava različnih člankov za lokalne medije,
- 🌿 deklaracija o trajnostnem upravljanju.

Glavate vrbe so drevesa, ki potrebujejo nego in vzdrževanje, drugače hitro propadejo. Tega so se dobro zavedali naši predniki, ki so jih z veliko skrbnostjo obrezovali, negovali ter sproti nadomeščali nove s podtikanjem. Skrb za tradicionalno rabo in obrezovanje vrb »na glavo« je v sodobnem in hitrem času malo zaspala, kar je opaziti tudi pri vrbah ob Šmarskem potoku. V vrbah najdemo zavetje številne živali in so pravi »hoteli«, kjer kar mrgoli od življenja. Izrednega pomena je koreninski sistem dreves, saj veže brežino vodotoka ter ponuja dom in zavetje vodnim in obvodnim živalim.

Puščavnik je hrošč, ki ga le redko opazimo, saj nerad zapušča svoje prebivališče – drevesno duplo. Kot druge žuželke ga najdemo v različnih oblikah, ki si med sabo niso podobne (jajčece, ličinka, buba, odrasla žival). V duplu vedno najdemo ličinke različnih starosti, saj se puščavnik razvija v odraslo žival kar tri leta. Ličinke se hranijo z lesom v notranjosti dupla. Odraslega puščavnika opazimo julija in avgusta, vendar je njegovo odraslo življenje kratko in namenjeno predvsem razmnoževanju. Samec s svojimi dišečimi izločki privablja samice godne za parjenje. Po parjenju v kratkem pogine, samica pa kmalu potem, ko izleže jajčeca.

